

Reactie van SKBN op de Nota Ruimte

‘Ruimte voor economie is cruciaal en de rol van de regio essentieel.’

De Nota Ruimte die eind september 2025 is gepubliceerd biedt een waardevol kader voor de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling van Nederland. Het benadrukt terecht de noodzaak om voldoende duurzame ruimte voor werken te behouden. Echter, de uitbreiding van ruimte voor economie van 2,5% naar minimaal 3% ontbreekt in het verhaal. Naast het beter benutten van het huidig areaal, is uitbreiding noodzakelijk voor een robuuste economische ontwikkeling van Nederland. In de uitvoering van de gestelde kaders, zou bovendien de rol van regio's veel duidelijker naar voren moeten komen, dat is de laag waar meer uitvoeringskracht nodig is.

Nederland telt 3.600 bedrijventerreinen, dat lijkt veel maar omvat in werkelijkheid slechts 2,5% van het totale grondgebied in Nederland. Op deze terreinen staan fabrieken en beton- en asfaltcentrales, zijn industrie-, maak- en ambachtsbedrijven gevestigd, staan loodsen voor opslag, groothandel en distributie. Hier zijn aannemers- en bouwbedrijven gevestigd, naast loodgieters, drukkerijen, reparatie- en recyclingbedrijven. Bedrijventerreinen hebben niet alleen een essentiële maatschappelijke functie als werkplaats van de samenleving; 40 procent van de werkzame Nederlanders heeft een baan op een bedrijventerrein. Op bedrijventerreinen wordt 30 procent van het Bruto Nationaal Product (BNP) verdiend.

Meer ruimte voor werk nodig

Met name productieve arbeid voor theoretisch én praktisch geschoolden concentreert zich op bedrijventerreinen en campussen. Daarmee vertegenwoordigen bedrijventerreinen een essentiële sociaal-economische functie waar mensen hun trots aan ontleen, door het mooie werk dat ze in bedrijven gevestigd op bedrijventerrein verrichten. Denk aan het MKB en de maakindustrie. Op bedrijventerreinen en campussen vindt bovendien 80% van alle onderzoeks- en innovatieactiviteiten in Nederland plaats, die essentieel zijn voor het verdienvermogen van de Nederlandse economie.

Door bevolkingsgroei, duurzaamheidsambities en de transitie naar een circulaire economie voorzagt het Nationaal Programma Ruimte voor Economie (november 2023) reeds een toename van het ruimtebeslag voor economische activiteiten van 2,6% van het landgebruik naar minimaal 3% in 2050 en dus circa 15% meer ruimte voor werken. Het creëren van een gezonde woon-werkbalans in stedelijke gebieden door onder meer het beter benutten van terreinen is eveneens een doelstelling van het Nationaal Programma Ruimte voor Economie.

Strategische economische autonomie : nog meer ruime nodig

Door alle geopolitieke spanningen is het besef ingedaald dat we in Europa voor onze cruciale industrieën minder afhankelijk moeten worden van toevoerketens van buiten Europa. Als antwoord op de Europese agenda voor strategische autonomie (Rapport Draghi) is meer innovatie, verduurzaming en goedkopere energievoorziening en meer economische autonomie noodzakelijk. Onder meer door minder afhankelijk te zijn van materialen. De Kamerbrief Strategisch en Groen industriebeleid is hiervan een voorbode. Daarin staat al dat de

industriese sector in Nederland niet verder mag krimpen, maar minimaal 15% van de Nederlandse economie moet blijven uitmaken. En of het nu om productie gaat, van bijvoorbeeld halfgeleiders of Defensiematerieel, of om innovatie (fotonische chips): ook daarvoor is ruimte nodig, voor nieuwe fabrieken, voor start- en scale-ups, en campussen.

Stop de transformatie

Zolang gemeenten toelaten dat stedelijke bedrijventerreinen transformeren naar gemengde woon-werkzones, verliest productieve bedrijvigheid het op stedelijke grondmarkten van veel lucratievere woningbouw en vrije tijdsactiviteiten. Immers, tussen 2016 en 2021 verdween maar liefst 4.600 hectare aan stedelijke bedrijventerreinen, voornamelijk door transformatie naar wonen. Maar wat heb je aan een woonstad, als je er niet kunt werken en andersom?

Dit is afgelopen decennia massaal gebeurd, en niet alleen in Nederland. Met de transformatie van stedelijke bedrijventerreinen verdwijnt de productieve arbeid van praktisch geschoolden naar slechter bereikbare locaties aan de randen van de stad of verder de regio in, of naar het buitenland. Ook woningbouwcoöperaties geven aan dat de beste woonbestemmingen juist ook panden (lees werklocaties) omvatten die de leefbaarheid en sociale cohesie van een wijk sterk verbeteren.

Bovendien, de behoefte aan stadsverzorgende bedrijvigheid groeit met elke woning die wordt toegevoegd. Schattingen lopen uiteen van minimaal 20 vierkante meter per extra woning tot het dubbele daarvan. De behoefte aan bedrijfsruimte neemt in elk geval fors toe.

Bedrijventerreinen op agenda op lokaal, provinciaal en Rijks niveau

Dit alles betekent dat bedrijventerreinen en campussen weer pontificaal op de agenda moeten komen van de politiek en daarmee ook in deze Nota Ruimte: als werkplaats, machinekamer en brein van de Nederlandse samenleving en economie. Het jaartal 2035 klinkt nog ver weg maar we weten dat de planontwikkeling van bedrijventerreinen zeker 10 jaar duurt. Vandaar dat we nu al concrete activiteiten vragen om dit aan te pakken zodat we later niet in de problemen komen.

We zien dat op lokaal en provinciaal niveau naarstig wordt gezocht naar tal van oplossingen zoals hierboven aangegeven. Deze situatie-afhankelijke oplossingen dragen zeker bij, indien ook regie wordt gevoerd over de juiste richting en er een level playing field wordt gecreëerd op nationaal niveau. Regio's en gemeenten komen op die manier ook niet in de verleiding om elkaar te beconcurreren, maar gaan elkaar stimuleren om tot goede ruimtelijk-economische keuzes en een juiste woonwerkbalans te komen. Juist deze samenhang en samenwerking tussen de diverse overheidsniveaus in samenwerking met het bedrijfsleven vraagt extra aandacht en regie, om voldoende ruimte te behouden voor werken in Nederland.

Onze economische ontwikkeling, die voldoende duurzame ruimte vergt, is noodzakelijk om Nederland internationaal gezien concurrerend te laten zijn. Voor de juiste keuzes op ruimtelijk-economisch niveau, is de rol van de regio cruciaal. Op die manier kunnen we als Nederland bijdragen aan een weerbare Europese economie. Bovendien is de ontwikkeling van bedrijventerreinen een onmisbare schakel in het behalen van onze circulaire ambities en klimaatdoelstellingen.

Stichting Kennisalliantie Bedrijventerreinen Nederland is een onafhankelijk publiek-privaat platform waarin kennis over werklocaties wordt gedeeld.
